20 35

POLLOE HILERRIA

XIX. mendera arte, ehorzketa gehienak elizetan edo inguruetan egiten ziren. Hobiratze praktika hori debekatu zutenean, 1813. urteak pairatutako suntsiketarekin bat eginez, Donostiak dimentsio txikiko hilerri bat gaitu zuen San Martin harresien kanpoko auzoan (1813-1854). Planta erdi dodekagonoa izan zuen, teilapeko bi gorputzekin alboetan, kapera eta biltegi gisa erabiltzeko. Hilerria exekutatu gabeko Ugartemendia arkitektoaren proiektu bat izatera iritsi zen (1818), hilerrirako planta zirkularra aurreikusiz.

Aipatutako hilerria, ondoren, Agustinatarren komentuko baratz zaharretara eraman zuten, San Bartolome gainean (1854-1880). Joaquín Díez Echeveste arkitektoa haren diseinuaz arduratu zen. Planta laukizuzena eta kalak bilbe oktogonalean eduki zituen eta azaleraren bat erreserbatu zuten San Martin hilerritik ekarritako gorpuzkiak barne hartzeko. Horrez gain, hezurtegia eta kapera ekialdean kokatuta zeuden. Ehorzketak hiru hamarkadez soilik jaso zituen, 1880eko ekainaren 30ean itxi baitzen. Orduan, Polloe hilerriarengatik ordezkatu zuten (1877-), José Goicoak diseinatuta, eta geroztik Hiriko hilerri nagusia da.

Egia auzoko alderik gorenean kokatuta dago. 1877. urtean ehorzketak jasotzen hasi zen, monumentaltasun eta garaiko berezko bereizketa konfesionaleko irizpideei jarraiki. Hilerria hainbatetan handiagotu da 1922, 1946 eta 1960. urteetan. Urteen zehar, bere bilbea aldatu zuten, barrutiaren maldadun lurraldeak barne hartuz. 1968. urtean, barruti bakar bilakatu zen, hilerriko azken horma bereizleak desagertzearen ondorioz (zibila, “sekta disidenteak”, etab.). 1997. urtean errausketa-labea inauguratu zen.

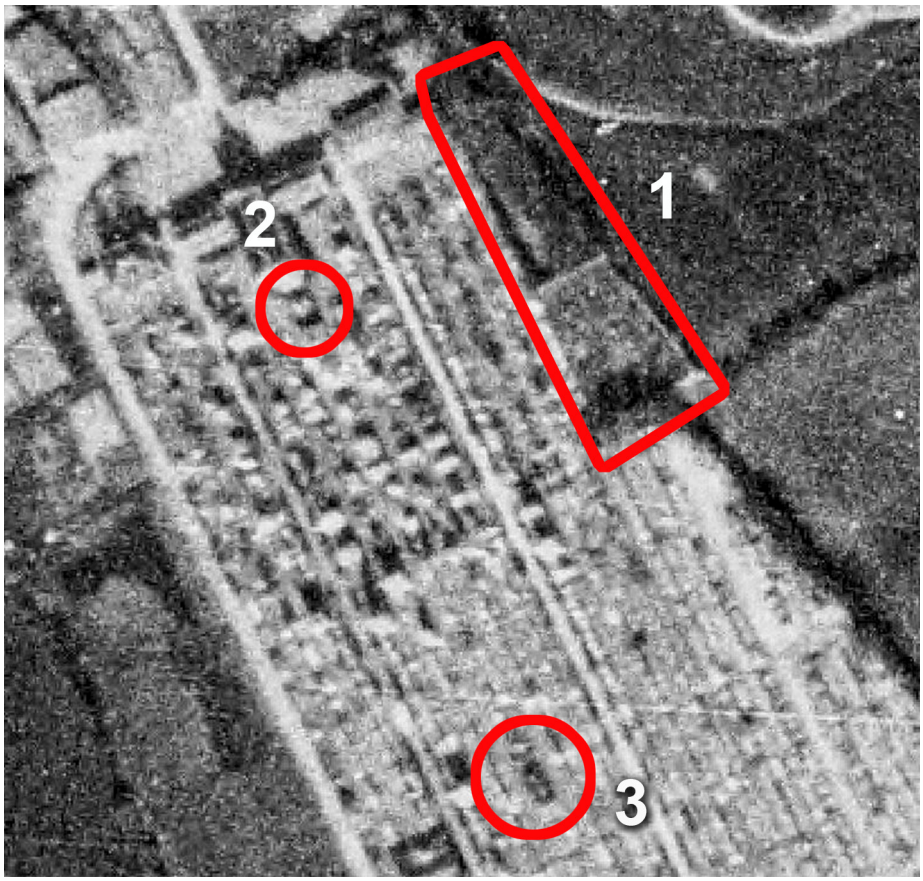
1962ko Hiri Antolamenduko Plan Orokorrak 14 Ha erreserbatu zituen Ametzagainako magalean, hilerri berria eraikitzeko. 1969an proiektua Luri Arizmendi udal arkitektoari enkargatu zitzaion. Enkargu horren emaitza handiegia zen eta hilerriko belardiaren Amerikako tipologia oinarri hartzen zuen hilerri bat izan zen. Proiektua ez zen burutu ekonomia eta administrazio arazoengatik, eta 1985ean nazioarteko lehiaketa baterako deialdia egin zen, hiriari 20 hektareako hilerri bat hornitzeko, parke itxurarekin. Proiektu irabazlea Carlos Montes Serrano eta Antonio Vaíllo jaunen eskutik aurkeztu zen, baina ez zen burutu eta 1995eko Hiri Antolamenduko Plan Orokorrak existitzen ziren hiru hilerriak finkatu eta Lau-Haizetako 225.000 m2 erreserbatu zituen, hilerri berri bat egiteko aurreikuspen gisa.

Aipatutako beste bi hilerriak Altzakoa eta Igeldokoa dira. Altzako hilerria XIX. mende erdialdean funtzionatzen hasi zen. 1928, 1940 eta 1966. urteetan handitu zuten, eta iraganako garaietan hilerri zibil bat eduki zuen. Gaur egun, 11.000 m2-ko azalera dauka. Igeldoko hilerria hiruetatik txikiena da (994 m2), landa auzo baten hilerria delako. 1896. urtean eraiki zen eta 1922 eta 1942. urtean handitu zuten. Horiei guztiei gehitu behar zaien “Ingelesen Hilerri” txikia, Urgull mendian kokatuta.

Ortoargazkia 2015. Iturria: Eusko Jaurlaritza-G. Vasco; geoEuskadi.

Polloe hilerria, Donostiako Egia auzoan. Hainbatetan handitu egin zuten.

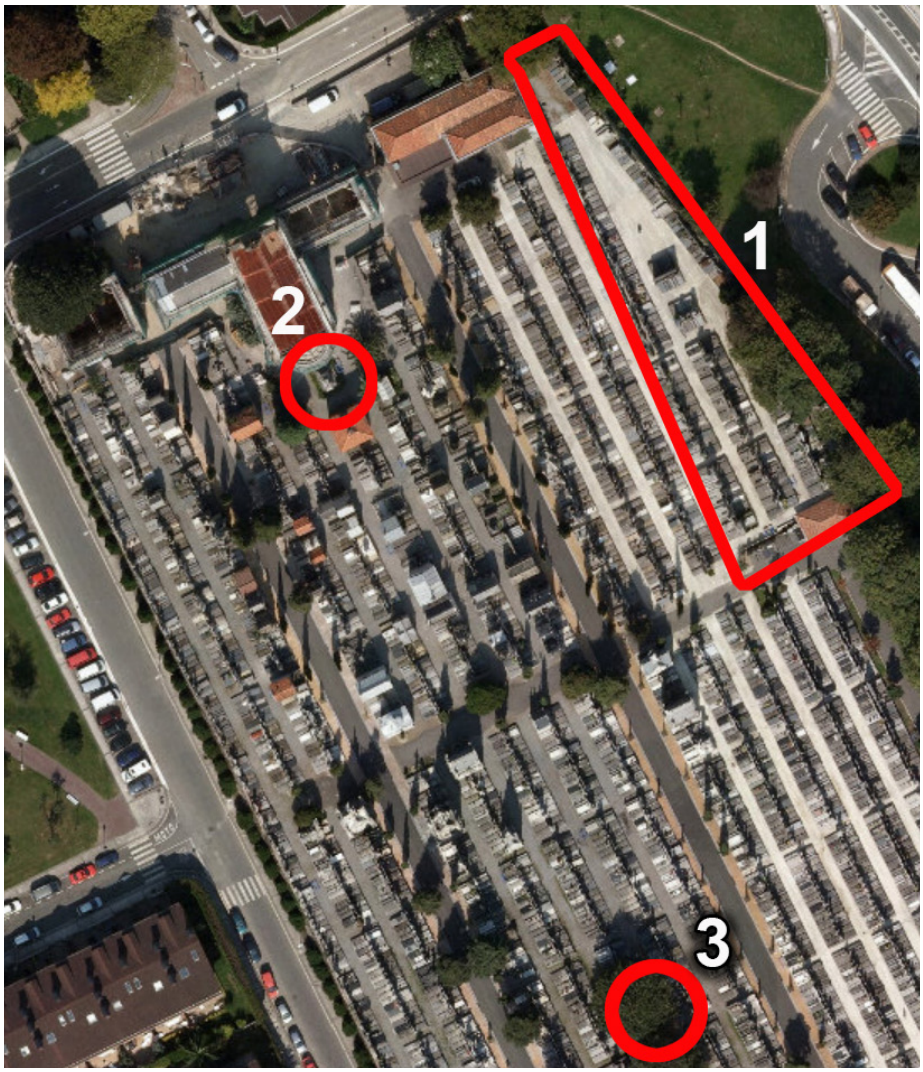

Ortoargazkia 1945-46. Amerikar hegaldia, A bilduma. Iturria: Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco; geoEuskadi. Geografia Erakunde Nazionala.

1 . Hilerri zibila eta sekta disidenteak.

2. Zubietan, hiriko berreraikuntzari buruz erabakitzeko, 1813. urtean bildu ziren donostiarren omenezko monumentua.

3. Hilerria inauguratzeko monumentua (San Bartolome hilerria Polloe hilerrira lekualdatzearena).

Hiri ortoargazkia 2007. Iturria: Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco; geoEuskadi. UTM 30N ETRS89 // X: 583949.1122 // Y: 4796633.9056.

Errepublika iritsi zenean, hilerriak sekularizatzeko prozesu bat eman zen, horrenbestez, 1932ko otsailean, hilerriaren izena "Udal Hilerria" izenera aldatu zen eta ondoren, hilerri orokorra eta hilerri zibilerako eta sekta disidenteetarako sektoreak bereizten zituen hormak eraitsi ziren (1).

Guda Zibilaren ondoren, bereizketa horma horiek berriz eraiki ziren, 1960eko hamarkadan betiko eraitsi ziren arte.

Hilerriaren inaugurazioaren eta gorpuzkiak San Bartolome hilerritik lekualdatzearen omenezko monumentua (3). Tumulu bat dauka eskailera batekin erdialdean, lau angeluko oinarri bat eusten duena. Azken horretan, esfera batez errematatutako monolito bat aurki daiteke.

Zenbait hileta monumentu oso ikusgarria da, besteak beste, kapera neogotikoen itxurarekin argazkian adierazitakoak.

1853an eraikitako monumentua (2), Zubietako Aizpurua baserrian bilduta, 1813ko sutearen ondoren Hiria berreraikitzea erabaki zutenen omenez: Donostiak, esker onez, halabeharra gaindituz, hondakinetatik jaso zuten bere gizaseme argiei.

Monumentuaren aurrealdean, jatorrian, honako inskripzioa irakur zitekeen: MDCCCXIII irailak VIII eta XI. Monumentu hau MDCCCLIII urtean eraiki zen.

Atzeko aldean, argiago, adierazten dira monumentu hau hilerriaren sarreran eraikitzera eraman zuten zioak, gaur egun euskaraz eta gazteleraz dauden testuekin:

"El patriotismo les inspiró la unión les dio la fuerza, el Pueblo que resucitaron bendice su memoria. Donostiak esker onez, hal baeharra bandituz hondakinetatik jaso zuten bere gizaseme argiei hertzalatasuean hatas batasunean indarra berbirztutako herriak onetsia du gaien oroitza".